

Waldemar Chrostowski

"An Introduction to the Study of New Testament Greek", Part I: "Morphology", Vol. I-II, James Swetna, Roma 1992 : [recenzja]

Collectanea Theologica 63/4, 211-213

1993

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

RECENZJE

James SWETNAM, *An Introduction to the Study of New Testament Greek. Part I: Morphology*, Vol. I: *Lessons*, s. XIX + 307; Vol. II: *Key, List, Paradigms, Indices*, s. XXXIII + 453, *Subsidia Biblica* 16/I—II, Editrice Pontificio Istituto Biblico, Roma 1992.

Każdy, kto w drugiej połowie lat 60. i później studiował w Papieskim Instytucie Biblijnym w Rzymie, zna sylwetkę amerykańskiego jezuitę, profesora Swetnama. Wprawdzie nauczanie greki biblijnej odbywa się w kilku równoległych grupach językowych, zaś prof. James Swetnam kieruje grupą anglojęzyczną, ale wcześniej czy później musieli się z nim zetknąć wszyscy studenci, choćby dlatego że stał się żywą legendą rzymskiej uczelni. Człowiek o ogromnej kulturze osobistej, skromny i wrażliwy, darzy wielką życzliwością swoich studentów. Precyzyjny i konsekwentny wykładowca stawia surowe wymagania, lecz egzekwuje je z uśmiechem i niezwykłą serdecznością. Stale pozostaje życzliwy wobec Polaki i Polaków. Z własnych doświadczeń pamiętam pierwsze dni studiów w PIB w październiku 1978 r., a szczególnie wtorek nazajutrz po wyborze Jana Pawła II, kiedy prof. Swetnam wyrażał radość z wyników konklawe, gratulował Polakom i wypytywał o szczegóły z życia kardynała Wojtyły. Dwa i pół roku później, 13 maja 1981 r., podczas gdy słuchaliśmy popołudniowych wykładów, prof. Swetnam nagle wszedł podając wiadomość o zamachu na życie Papieża. Wiedział, że wykładu słucha kilku Polaków, których ten dramat szczególnie dotyczy.

Profesor James Swetnam rozpoczął wykładanie greki nowotestamentowej w Papieskim Instytucie Biblijnym w 1964 roku. W okresie niemal trzech dziesięcioleci, jakie upłynęły od tamtej pory, przez jego aulę wykładową na drugim piętrze Instytutu przewinęło się ponad tysiąc studentów z 85 krajów świata. Chyba żaden inny wykładowca greki nie może poszczycić się podobnymi osiągnięciami. Kilkuletni program studiów biblijnych został w PIB opracowany w taki sposób, że na pierwszym roku są przewidziane jedynie wykłady z greki i hebrajskiego w wymiarze czterech razy w tygodniu (poniedziałek, wtorek, środa, piątek) po godzinie dziennie. Ale by nadażyć za tokiem nauczania i wymaganiami trzeba poświęcać całe popołudnia na przyswojenie materiału podawanego na wykładach. Studenci prof. Swetnama otrzymywali żmudnie kopiowane maszynopisy z tekstami lekcji i ćwiczeń. Codziennym rytuałem był obowiązkowy sprawdzian, polegający na pisemnym przekładzie i analizie zdań greckich oraz na tłumaczeniu na grekę wyrażań i zdań angielskich. Profesor wnikliwie oceniał produkcję kilkudziesięciu studentów, zaznaczając najdrobniejsze błędy i potknięcia, wskazując na powtarzające się problemy i trudności, nawołując do pilności, stawiając oceny oraz w prawdziwie amerykańskim stylu wyzwalając w słuchaczach z różnych stron świata ducha zdrowej rywalizacji i konkurencji przez obwieszczanie nazwisk osób, które znalazły się w czołówce jego „złotej tablicy”. Wymagania z każdym dniem rosły, tak iż po kilku miesiącach znajomość greki stała na zupełnie przyzwoitym poziomie. Szczególnym przeżyciem dla studentów, a zarazem testem wiedzy, były dwukrotne w semestrze duże pisemne i ustne egzaminy, na które składało się kilkadziesiąt pytań.

Dwutomowe *Wprowadzenie do nauki greki Nowego Testamentu*, wydane w 1992 r. przez Wydawnictwo Papieskiego Instytutu Biblijnego w ra-

mach praktycznej serii „Subsidia Biblica”, jest uwieńczeniem długoletnich pedagogicznych wysiłków i doświadczenia prof. Swetnama. W otwierającym publikację *Wstępie* (s. 1—3) autor wyłożył swoją filozofię nauczania greki NT. Oto jej podstawowe elementy: 1. proces uczenia się — wyjąwszy osoby obdarzone wyjątkowymi zdonościami — nie jest łatwy, lecz każdy człowiek o przeciętnej inteligencji może, jeżeli chce, nauczyć się greki nowotestamentowej; 2. nagrodą za wytrwałość i wysiłek jest umiejętność czytania tekstu NT w oryginale; 3. najskuteczniejszą metodą studiowania stanowi połączenie podejścia dedukcyjnego (przyswajanie słownictwa, wzorów i reguł gramatycznych) z indukcyjnym (lektura tekstu NT); 4. warunkiem powodzenia studiów jest klarowność wykładu i umiejętne rozróżnianie przez nauczyciela między rzeczami ważnymi a drugorzędnymi.

Pierwszy tom podręcznika (s. 1—453) zawiera 100 lekcji, podzielonych na dwie części. Obszerna część pierwsza (s. 4—392) obejmuje 67 lekcji i stanowi wprowadzenie do morfologii greki NT. Student poznaje wszystkie czasowniki, które w Nowym Testamencie występują więcej niż 12 razy, w tym wszystkie najważniejsze czasowniki nieregularne. Koncepcja prof. Swetnama jest przejrzysta. Rozpoczyna od prezentacji czasowników, które pojawiają się najczęściej i które studenci na ogół znają z rozmaitych nazw, słów i zwrotów w językach nowożytnych, urobionych na bazie języka greckiego. Przyswajanie materiału jest więc łatwiejsze, daje wiele satysfakcji, a ponadto systematyzuje wiedzę o etymologii znanych słów i zwrotów. W tejże części znalazły się wszystkie ważniejsze formy poznanych czasowników greckich. Reszta materiału to wybrane teksty dwóch najłatwiejszych z językowego punktu widzenia Ewangelii kanonicznych — Marka i Jana. Ten układ pozwala studentowi wypróbować natychmiast skuteczność zaznajamiania się z trudnym materiałem gramatycznym i pokusić się o samodzielną lekturę fragmentów Ewangelii. Co się tyczy składni, autor objaśnia tylko jej najważniejsze aspekty. Dopiero część druga, obejmująca lekcje 68—100 (s. 393—453), ma na względzie składnię. Krok po kroku profesor wprowadza w jej zawilości i niuanse, zaczynając od objaśnienia *genitivus absolutus* i pytań niezależnych. Również i tutaj przyswajaniu reguł i zasad towarzyszy lektura i analiza odpowiednio dobranych perykop Ewangelii Marka i Jana. Każdą lekcję w podręczniku zamykają pieczołowicie przemyślane i ułożone ćwiczenia.

Tom drugi, który podejmuje materiał wszystkich lekcji, to niezbędne uzupełnienie pierwszego. Otwiera go część zatytułowana *Klucz* (s. 1—105), a w niej rozwiązania wszystkich ćwiczeń, podane nie po to, by zastąpić wysiłek ucznia, lecz zweryfikować trafność odpowiedzi jakich samodzielnie udzielił. Nie zabrakło dodatkowych ćwiczeń, do których dołączono odpowiedzi wszędzie tam, gdzie ze względu na stopień trudności było to niezbędne. Ważnym składnikiem są też etymologie, czyli wykazy słów w języku angielskim zapożyczonych lub urobionych na bazie greki. *Klucz* jest przeznaczony dla studentów, którzy zamierzają uczyć się greki NT bez pomocy nauczyciela. Część druga to wykaz poznanych słów greckich uporządkowanych według powszechnie przyjętych kategorii gramatycznych (s. 106—177). Autor rozróżnia między często występującymi w NT słowami z lekcji 1—67, a tymi z lekcji 68—100, których częstotliwość pojawiania się jest mniejsza. Ułatwia to memoryzację słów, które trzeba koniecznie sobie przyswoić. Najpierw wylicza się przymiotniki, potem przysłówki, rodzajniki, spójniki, wykrzykniki, formy przeczące, rzeczowniki, partykuły, przymyki, zaimki i czasowniki. Na część trzecią (s. 179—205) składa się lista 210 „trudnych czasowników” greki NT. Wprawdzie kryteria ich wyodrębnienia mogą być dość subiektywne ale prof. Swetnam umieścił w niej wszystkie słowa, które następująca studentom najwięcej kłopotów. Część czwarta (s. 206—229) podaje 12 wzorów odmian czasowników. Całość kończy pięć bardzo pożytecznych indeksów (s. 230—307): indeks słów greckich występujących w sło-

wniczkach poszczególnych lekcji, indeks słów angielskich z tychże słowniczków, indeks podmiotowy podający w porządku alfabetycznym problemową zawartość lekcji, indeks cytowanych w ćwiczeniach i objaśnieniach syntaktycznych miejsc biblijnych oraz indeks miejsc biblijnych użytych jako ilustracje wyjaśnień na temat akcentów. Celem indeksów jest pokazanie jak słownictwo i różne formy morfologiczne funkcjonują w obrębie języka jako całości. Szczegółowe wykazy nie tylko pozwalają szybko znaleźć potrzebne słowo albo objaśnienie, lecz — zgodnie z zasadą „*repetitio mater scientiae*” — powiększają owoce procesu uczenia się.

Dwutomowa publikacja opracowana przez doświadczonego wykładowcę jest adresowana do tych, którzy pragną nauczyć się greki NT, lecz z różnych przyczyn nie mogą tego uczynić pod kierunkiem nauczyciela. Chodzi więc po prostu o samouczek. Zakłada się, że student w ogóle nie zna języka, który go fascynuje i ma zaledwie podstawową znajomość zasad gramatyki grecko-łacińskiej. Chociaż dominują zagadnienia z dziedziny morfologii greki nowotestamentowej, podręcznik zawiera także objaśnienia podstawowych konstrukcji składniowych. Jego niezaprzeczalnym walorem jest fakt, że autor ilustruje i potwierdza wywody przykładami z oryginału NT, co sprawia, że w trakcie 100 lekcji student przeczyta całą drugą i czwartą Ewangelię kanoniczną. Gdyby zakładać cykl uczenia się lub nauczania naśladujący tygodniowy wymiar godzin przewidzianych w Papieskim Instytucie Biblijnym i stawiane tam wymagania, to materiał podręcznika można przerobić w około 25 tygodni, czyli w okresie dwóch pełnych semestrów.

Profesor J. Swetnam dedykował dzieło swoim studentom — „dawnym, obecnym i przyszłym”. Należy przypuszczać, że tych ostatnich będzie najwięcej, mimo że liczba absolwentów profesora jest absolutnie rekordowa. Nowy, chociaż dla wielu znany, podręcznik został przyjęty z entuzjazmem. Trzeba mieć nadzieję, że i w naszym kraju trafi do rąk wykładowców greki nowotestamentowej, nawet jeśli sami nie mieli szczęścia być uczniami Profesora. W zamiarach autora leży przygotowanie i wydanie materiałów wprowadzających do składni greki NT. Na razie, odpowiadając na wzruszającą dedykację, dziękujemy, Księżo Profesorze!

ks. Waldemar Chrostowski, Warszawa

P. Van SEGBROECK — C. M. TUCKETT — G. Van BELLE — J. VERHEYDEN (Eds.), *The Four Gospels 1992 — Festschrift Frans Neirynck*, Vol. I—III, Bibliotheca Ephemeridum Theologicarum Lovaniensium C, Leuven University Press — Uitgeverij Peeters, Leuven 1992, s. XVII + 2668 + 5.

18 sierpnia 1992 r. w ramach 41 sesji Colloquium Biblicum Lovaniense, odbyła się publiczna prezentacja i wręczenie monumentalnej *Księgi pamiątkowej*, opracowanej dla uczczenia 65. rocznicy urodzin belgijskiego bibliisty Fransa Neiryncka. Urodzony w 1927 r. w zachodniej Flandrii otrzymał w 1953 r. święcenia kapłańskie, po czym odbył uwieńczone doktoratem studia na Wydziale Teologicznym Katolickiego Uniwersytetu w Leuven (1953—1957). Wykładał sakramentologię i eklezjologię w Seminarium Duchownym w Brugge (1957—1960), a następnie podjął wykłady na Uniwersytecie Katolickim w Leuven. Tam rozwijała się jego kariera naukowa docenta i profesora. W latach 1968—1972 był dziekanem Wydziału Teologicznego. Z dniem 1 października 1992 r. prof. F. Neirynck przeszedł na emeryturę. Członek wielu belgijskich i zagranicznych towarzystw naukowych podejmował liczne prace wydawnicze, zaangażowany w tak renomowanych seriach jak *Ephemerides Theologicae Lovanienses*, *New Testament Studies* czy *Bibliotheca Ephemeridum Theologicarum Lovaniensium*, w której, jako jubileuszowy — setny — tom, ukazał się *Festschrift* jemu poświęcony. Lista publikacji profesora obejmuje niemal 300 studiów naukowych (książek,